

شاعیری نیشتمان پروهی ناوچدی خانهقی ۱۸۹۴ - ۱۹۴۹

نوسینی: هیدایهت نهحمده

نهیت و لهویش هاوسه بو خوی پهیدا نهکات و خیزان پیکهوه نهیت. له سالی (۱۸۹۴)^(۱) ی ز کوریککی نه بی ناوی نهنی (بابا عهلی) به مندالی فیری خویندنی نهکات تا تمه نی نهگاته دوانزه سالان، پاشان نهینیریشه شاری خانهقی له خزمهت شیخ صالح مودرس دا دهست نهکاته خویندن له تهک نهمش دا به هوی خویندنهوی شیعی شیعی شاعیره کانهوه سه و دای شیعی نوسین پهیدا نهکات، له پیش دا تخمیس له سه رغه زهلی (حافظ) نهکات و باوکیشی به پینوسی شیعه کانی بابا عهلی نه نوسینهوه، کاتی باوکی کوچی دوابی نهکات دهست له خویندن ههله گری و نه گه ریشهوه بودیکه ی خویان (شیخ محمد امین)^(۲) ی برای (بیدار) نه لیت :-

«بیدار دوابی دهس ههله گرتنی له خویندن گهراوه تهوه (دی)^(۳) که ی خویان بوژ یاندنی خیزانه که بیان بوچه جاریکم ماله که بیان بار نهکات و ماوه به ههروا به سه رلی شیواوی و بی کار و پیشه نه بی، پاشان دهست نهکاته کاسی و زهوی کیلی و کشت و کال کردن. ههروهها مهلا یه تیشی نه کرد به لام نهک بو ته ماعی دونیا به لکوه لرینگای خودا (بیدار) به و پاره ی داهاته جوتیایی به نه ژیا، دیوه خانیککی باشی هه بوو، له ژ یانی دا چوار

شاعیری باسه که مان شیخ بابا عهلی (بیدار) ه، که زانایه کی دینی و شاعیریکی نیشتمان پروهی نوخواز بووه تا نیستالی کولینهوه یه کی نهوتوی له سه ر نهکراوه ههقی خوی بدریتی نووسه ر ئیبراهیم باجه لان یهک دوو وتاری له سه ر بلا و کردونهوه به لام به کورتی ده ر باره ی دواوه، به گویره ی نهوه ی کاک ئیبراهیم پی وتم نیازی نهوه ی ههیه نهوشیعه رانه ی که لایه تی له نامیلکه یهک دا چاپیان بکات، ههولی زورم له گهله بنه ماله که بیان دا بووه دهس هینانی شیعه کانی جی داخه کوره کانی سوراخی تاقه دیبریککی شیعی باوکیان نازانن، نه نانهت ده یانگوت وینه یمان نی یه و (دفتر نفوس) ه که شی، که وینه ی پنه بوو ته سلیم دائیره ی نووسمان کرده.

ژیان و به سه رهاتی (بیدار):

ناوی: (شیخ بابا عهلی کوری شیخ عهبدوللای کوری شیخ عهلی کوری شیخ له تیفسی کوری شیخ سه لیمی ههنجیرانه)^(۴)، له له بنچینه دا نه گه ریشهوه سه ر نهوه ی (پیریونس)^(۵)، که له کتیی نور الانوار دا باس کراون: شیخ عهبدوللای باوکی لای خانهقی له (ئاوایی گه وره)^(۶) نیشته جی

ژنی هیناوه له ژنیکیان کورپیکي ټه بی وټه مری، له ژنیکی تریان که ناموزای خوی بووه سنی کوری هه یه ئیستا له شاری که لار ټه ژین (بیدار) بیاوپیکي بالا به رزی جوان خاسی رهنگ ټه سمه ری دهم و چاو پر بووه زه لامیکي زور ته پش بووه، هه ر پارچه په ک گران بای بوایه ټه وقاتی که او سه لته ی لی ټه کرد، رووخوش و سه خی ته بیعت بوو، هه ر هه ژاریک رووی تی بگردایه بو یارمه تی ټه بیرده په نایه که وه هه رچی له کیسه که یدا بیوایه ټه یدا یه وپی ټه وت با هه ر خوت و خوا بزنان که من یارمه تیم داوی. بابا عه لی له ژیانی دا گه لی هه زی له سواری ټه سب کردوو ټه نارووی به خیسو کردنیسی ټه کرد بوئیشی تایه تی و کشتو کال و دیدنه ی مه لا و هاوریکانی له وانه: ماموستا سه یدا هه کیم، مه لا هه مه سه عیدی کول جو، مه لا عه باس، مه لا محه مده ی عه ده خان، مه لا ټه حمده ی هورینی، مه لا ټه حمده ی ده که»

ټه مه ی دوا یی یان بو مردتی (بیدار) پارچه شیعریکي نایابی نووسیوه به ناو نیشانی (تاریخی وفاتی مرحوم شیخ بابا علی اغفرله) تیایدا باسی چونیته تی مردن و شوین و کات و هوکی ده گپریته وه.

خوالیخوش بوو (علاء الدین سجادی) له میژووی ټه ده بی کوردی شیخ بابا عه لی بیداری هیناوه، ټه ویش سالی (۱۸۹۲ - ۱۹۴۹ ز) ی بو میژووی له دایک بوون و کوچ کردنی داناوه.

بو میژووی کوچ کردنی له گه ل کاک ئیبراهیم باجه لان په ک ټه گرنه وه، به لام بو میژووی له دایک بوونی جیاوازن وه کوپنی بزانه کاک ئیبراهیم چوته بنج و بناوانی باب ته که و خویشی خه لکی ناوچه که یه و په یوه ندیشی به بنه ماله ی (بیدار) وه هه یه بو یه راستی په که ی بو ساغ بوته وه.

شیخ بابا عه لی و نازناو:

شیخ بابا عه لی له سه ره تادا (بابا) ی کردوه ته نازناو له شیعر نووسین دا پاشان (بیدار) به کاره یناوه، ټه م نازناوه ش ټه دیبی پایه به رزی کورد خوالیخوش بوو (ره فیق حیلمی) بو ی داناوه (شیخ محمد امین) ی برای ټه لی «شیخ بابا عه لی برام هاور ی په کی دلسوزی خوالیخوش بوو ره فیق حیلمی بووله کاروباری سیاسی دا بابا عه لی ټه ندامیکي چالاکی (حزب هیوا) بوو. جاره هه ره فیق حیلمی له که رکوو که وه ټه هاته

خانه قی بو چاو پیکه وتنی شیخ بابا عه لی و هاوریکانی، وه له گه لیان دا کو ټه بووه وه له باره ی گیر و گرفته کانی (حزب) و بلاو کردنه وه ی مه نشوراتی حزب به دبهاته کانی ټه و ناوچه یه دا. هه ر وه ها (بیدار) یش چهن جاریک له خانه قینه وه چوته شاری که رکوک بو دیتی (ره فیق حیلمی) وله گه لی دا کو بوته وه. هه ر ټه ویش ناوی (بیدار) ی لی نا، باش ټه زانه ناوی نه نی شیخ بابا عه لی له (حزب هیوا) دا (بیدار) بوو. هه ر له وده مه دا به رده وام گو قاری (گه لا ویز) و بلاو کراوه ی سیاسی تر ټه گه یشتنه دهستی، ټه ویش به ناوچه که دا بلاوی ټه کرده وه به سه ر هاوریکانی دا»

بیدار و شیعر:-

له ماوه ی ژیانی دا شیعر ی زوری داناوه، کاره سات و روداوه کانی ټه و سه رده مه له ناو شیعره کانی دا رهنگی دا وه ته وه. به تایه تی شیعره نیشتمانی په کانی که تییدا هانی گه له که ی داوه بو رزگار بوون له و بار و دوخه ئالوزه ی که تیایدا ژیاوه له دزی ئیمپریالیزم و نوکه رانی و بو یه کگرتن له پیناوی ته فرو تونا کردنی خونین مژانی گه ل و داگیر کهرانی ولات دا. جی داخه له هه مو و شیعره ی ژماره یه کی زور که می لی ماوه ته وه له وانه چهن پارچه هه لبه ستیکي که له ژماره کانی گو قاری (گه لا ویز) دا بلاو کردوته وه. بو له ناوچوونی دیوانه ده سنوسه که ی (بیدار)، نووسه ر محه مده عه لی قهره داخی له پیشه کی دیوانی (جه فایی) دا نووسیوه «دوستی خوشه وستم کاک (ئبراهیم باجه لان) بو گپرامه وه وتی: ته مه نم په ک سالان بوو که باو کم کوچی دوا یی کرد، باو کم خوینه وار بوو، له گه ل خوینده واری په که یشیدا دهستی خوشنوسی و وینه کیشانی هه بوو، پاش له دنیا ده رجوونی پر سندو و قیکي گه و ره کتیب و ده سخه تی لی به جی مابوو، ماوه یه ک سندو قه که له ماله وه که وتیوو، دوا یی که س و کاروتیان: ئیمه چاومان به رای ی نادا ټه م سندو قه له م ماله دا بیت و، ئیمه هه رچه ند چاومان پی ی بکه ویت وه ک کوسمان که وتیبت وایه! هه لسان سندو قه که یان دابه کو لیان داو بردیان دایان به دم ئاوی سیروان) وه کاک ئیبراهیم ټه لی ټه لی کاتی گه و ره بووم و فامم کرده وه پرسیم وتیان ټه و سنندو قه گه لی ده سخه تی نایابی تی دا بووه، دیوانی شیعر ی باو کم - خوی تی دا بووه، دیوانی بابا عه لی بیدار (وچه ند شاعیری دیکه کوردی تی دا بووه»^(۸)

بیدار جگه له له زمانى كوردى فارسى و عهري و توركيشى زانيوه و شيعيريشى پى داناون ، به سه رهاتى خوى له هونراوه به كى دريژدا به زمانى فارسى داناوه جى داخه نه و يش له ناو و چو .ه . نه گهر له و شيعرانه ي (بیدار) بکولینه وه ، نه توانين بيانكهن به دوو به شه وه : به شى به كه ميان سه رتاي ده ست پى كردنى شاعيريتى (بیدار) پيشان نه دات و كار يگه رى شيعره كانى نالى و سالم و مه و له و وى و كوردى و حلاجى قادرى پيسه دياره و نه شى توانيوه له وشه بيگانه خوى رزگا ركات نه و شيعرانه ش كه له و قوناخه دا و توونى نه گهرينه وه بو ده و رو به رى جهنگى به كه مى جيهانى به شى دووه ميشيان كه نه گهرينه وه بو سه رتاي جهنگى دووه مى جيهانى گورانىكى ته و اويان به سه ردا هاتوه و چ له باره ي به كار هينانى وشه ساده ي كوردى به وه چ له باره ي ناوژ و كه وه .

بیدارى شاعير له م قوناخه دا وه كو نه حمه د موختار و فايق بيكه س و قانيع و نه سيري و شاهو هه نگانو يكى نيشتمان په روه رانه و شورش گيرانه ي ناوه ، به شدار بوونى (بیدار) له (حزب هيو) دا زياتر هه ستى نيشتمانى بزواندوه بويه له و قوناخه دا بايه خيكي زورى داوه ته هه له به ستى نيشتمانى

بیدار و شيعرى نيشتمانى :

بیدار له شيعرى نيشتمانى دا ده ستىكى بالاي هه بووه وه كو شاعيره شورش گير و نيشتمان په روه ره كانى تری سه رده م و پيشى خوى هاتوته نه و هه پوانه و نه مه نده ناوو خاكي نيشتمانى خوى لاپيرو زو خوشه ويست بووه نه گهر سه و داي سه يرانى بيسوايه . . نه و اديده نى به كى شارى پسوله يمانى له لاي نه و له پاریس و لوبنان خوشتر بووه وه كه له م تاكه شيعره دا دياره :

نيداي ته بعم ده مى ويستى بكم يادى هه و ا گورى

و تم پاریس و هيا لوبنان ؟ وتى (بیدار) پسوله يمانى

(بیدار) بيرو باوه ريكي ته و اوى هه بووه به مه سه له ي نه ته و ايه تى ، نه وه شى ناشكر كردوه كه دا گير كه رانى ئينگليزو عوسمانيه كان نه بينى چون رفتار يان له گه له نه و خه لكه دا نه كرد بويه پر به دهم هاوار نه كات و نه لیت :-

وله روژ يكو كه يه زدان نادمى هينايه دونياوه

له هه ره قه ومى كه قه ومايى به قه ومى خوى نه جات داوه

كه ميژوو باس نه كات و حالى حازر ئيمه نه بينين نى به هيج كاره سيانى وا له قه ومى ئيمه رويداوه باپا ننگى ناش به تالى چه رخ هه موو باراشى خو هه رى له به ربى هاوده سى بار ناشى ئيمه هه روه ها ماوه «

(بیدار) نه كه هه ر نيشتمانى خوش ويستوه ، به لكو خزمه ت كردنى هاو زمانه كانى ناو نه و خاكه شى به نه ركيكى پيرو زانويه ناو اتيشى نه وه بووه دواى مردنى له خاكي كوردستان بنيسز رى و تيايا نارام بگريت وه كو خوى نه لیت !

د ه مى خزمه ت به يارانم به ته ختى خوسره وى نادم

كه نان و ناوى بيگانه به چه شنى دانوه داوه

به ناھى زيدي خوت (بیدار) بناله تاوه كو ماوى

له خاكي كوردستان بمره كه روحى كوردى تيكلاوه «^(۱۰)

(بیدار) شان به شانى نه حمه د موختار له ده شتى بنكوره ي ناوچه ي خانه قينه وه ده ننگى به رز نه كاته وه و نه لیت :

« ناله نيكي زور به سوز دى وا له جه رگم كار نه كا

تى گه يشتم پر دم خاكي وه تن هاوار نه كا

دادو فريادى له ئيشى صحبه تى بيگانه به

ده رده داره بويه ناله ي عالمى بيزار نه كا «^(۱۱)

وه يا نه لیت :

له ريگاي عه شقى تو دا بمكوژن لام وايه قوربانه

به قوربانى نه وه م له م جه ژنه قوربانه به قوربانه

به كه عبه ي بو نه زانم گه ز نه تو ئيشكرى نه ي گيانه

نه زانى چاوه كه م حوبى وه طهن تيكه له به ئيمانه ؟

له سه ر سفره ي خو مان ناوا ، كه ديلى ده ستى بيگانه بين

به نازو نيمه تى ئيمه يش نه ژين وا قه ومى بيگانه

به ته لقين زيندوه مردوو ، به بانگى هه له نه سى نووستو

به شق گه ر تو نه بى وريا زيانت ژانه كه ي ژيانه ؟

كه سى دانا به دانايى نه وه نادانه دانكا

سيلاحي يه كه دلى پيشخنه عه دو وه كه سه گ له دو تانه

ده ميكه تو خه يالت هه ر له نه غيارت نه ده ي (بیدار)

زه مانه دم ده مه وادياره هه ردم روژ له چه رخانه «^(۱۲)

(بیدار) يش وه كو شاعير نيكي شورش گير و نه مه كدار هانى

هاو زمانه كانى نه دا بو ده ر په راندنى نه و بيگانانه وه كو نه لیت :

« ناله نيكي زور به سوز دى وا له جه رگم كار نه كا

تی گه بيشتم پر بهدم خاکی وه تن هاوار نه کا
دادو فریادی له نیشی صحبه تی بیگانه به
دهرده داره بویه ناله ی عالمی بیزار نه کا
بانگ نه کا نه ی نه هلی غیرهت باری عسرهت لایده ن
دهوری غه فلهت زبلله ته وافیکری میللهت کار نه کا
نه ی وه تن روح و دل و گیانت له سه ر دانیم که مه
چونکه مایه ی فخری نیمه ی کی له هق ئینکار نه کا
لاوی خوم تو بارو فریادت له دهس خوت قهت به رمه ده
روژی رهش پیکه وه بژین کی دهردی کی تیمار نه کا
چه نده دل نیشه (بیدار) دهستی ناچی ناعیلاج
روژی سه د نه فرهت له دیاری ناحزی غه ددار نه کا»^(۱۳)

(بیدار) ی شاعیر و مرو ف هه ر بو نه وده مه ی نه نه نووسی که
تیدا نه ژیا ، به لکو ئاووری له مناله جگه ر گوشه کانیش
نه دایه وه . چونکی به هیوای پاشه روژی نه زانین بویه
ههستیکی کوردانه ی بو دارشتون که میشکی منالانی پی زاخاو
بدری وه ههستی نیشتمانیان پی پته وتر بکریت که چون ئاوو
خاکی خویمان خوش بو ی ولایان پیروز بیت وه کوبنه ماله ی
(بیدار) نه یگیرنه وه نه م هونراوه لایه لایه یه ی بو (سالح) ی
کوری وتوو نه مه ش دهقی هونراوه که یه :

« هه ی لایه لایه کور په ی نه و جوانم
تازه گول خونچه ی باخی ژیانم
وه لایه ی کوردی لایهت بو نه که م
تا باش تی بگه ی وه ک من تی نه که م
به دریزایی شه و هیچ خهوت نایه
غه می من هه مه تویش له دلتایه
هه ی لایه لایه روله ی نازدارم
تو چونت زانی من دهرده . دارم
گوی له وانم که به لا هوشت بی
میژووی کوردستان حه لقه ی گوشه بی
تو به خیو نه که م بو یار مه تی خه لک
بو هاوزمانت نه بی بتی که لک
هه ی لایه لایه روله ی شیرینم
به و هیوای خومه یاخوا بتینم

هه ر کهس بو قهومی راستی لی نایه
وه لک که شتی کون کا خویشی تیدایه
لایهت بو نه که م به و شهرت بیزانی
بوهاو خوینی خوت قوچی قوربانی
هه ی لایه لایه لاوم لای لایه
له قورتی نه گبهت رسکار بوینایه
رازی لای لایهت له دل جیگیر بی
زه بوونی کوردت هه رکات له بیر بی
له گه ل شیر بیخو نه م راستانه
وه ک ماران گازه نیشی بیگانه
هه ی لایه لایه کور په ی ره نگینم
بو خزمه تی گه ل خوزگه بتینم
نه تو شیر کوله ی نه وه ی شیرانی
نرخه ی ولانت زه ریف بزان ی
روله سه ر به ستیت به رزی ولاته
گیان فیدای وه تن تاج و خه لاته
هه ی لایه لایه کور په م لای لایه
ناخ روژی زووتر تیکوشینایه
خهوی غافل ی پشه ی نه زانه
سه ودای نیشتمان مایه ی ژیانه
هه میشه تکام له لای یه زدانه
تو بیتنه به ره م بو قوتا بخانه»^(۱۴)

بیدار و شاعیری دل داری

له شاعیره دل داری یه کانی ته نها یه ک هونراوه م چنگ کهوت له
(شیخ محمد امین) ی برای شاعیره وه که له وه ختی خوی کاک
ئیراهیم باحه لان له ژماره (۲۰) ی گو فاری (به بیان) دا بلاوی
کرده ده به به لام چند دیر یکی ناته هه وه وه کو نه یگیرنه وه
سه ساتیکی دل ته زین کاری کردونه سه ر (بیدار) نه ویش به م
جوره بووه : (بیدار) ی دل ته وه هه ست ناسک کیرو ده ی
عیشقی ئاموزایه کی خوی نه بیت ، به نیازی به وه ی جپته
خوازینی وماره ی کات . له گه ل (شیخ نه نوه) ی بری له
(بنکوره)^(۱۵) وه نه که ونه ری به ره و دیسی (سه ی
خه لیل)^(۱۶) ، له ریگادا جار جار یک مه له (زیقاوله) یه بان
سه ر یانه وه هات وچو نه کات و پر به ده نگ نه زیقینی (بیدار)

ئه‌ئیت : ئه‌نوه‌ر ب‌رام ئه‌م مه‌له زيقاوله ئه‌ئى هه‌والىكى پى‌يه‌؟
 هه‌رله رىگادا تووشى رىبوارىك دىن و هه‌والى به‌شودانى كچه
 ئاموزاكه‌يان پى ئه‌درىت و به‌ناكامى ئه‌گه‌رىنه‌وه . ئه‌م كاره‌ساته
 ئه‌بىته هوى له‌دايك بوونى پارچى هونراوه‌يه‌كى ئه‌مه‌نده ناسك
 و ناياب . . كه‌ بتوانى شان به‌ شانى هونراوه‌كانى مه‌وله‌وى و
 وه‌لى دىوانه‌و سه‌يدى خوى بنوڤىت ئه‌مه‌ش هونراوه‌كه‌يه :

«فه‌له‌ك زه‌بوونم ، فه‌له‌ك زه‌بوونم •
 په‌ى دىتن (له‌يل) خه‌يلى زه‌بوونم
 شه‌يداو په‌شيوحال وىنه‌ى مه‌جنوونم
 موچه‌يه‌ر نه‌ده‌ور چه‌رخ گه‌ردوونم
 عه‌زمم كه‌رد وه‌لاى شاي نه‌ونه‌مامان
 رووم كه‌رد نه‌ بارگه‌ى گوزه‌رگاي خىلان
 هه‌رچه‌ن مه‌پرسام چه‌ رابواران
 بدو به‌ ده‌ستم خه‌به‌ر چه‌ياران
 به‌كى چه‌ ته‌يران به‌رووى چه‌واوه
 خىزاو ستىزا ئاماچ لاه
 به‌ ئاواز مه‌وات ده‌روون پر خه‌خار
 مه‌گىلو سه‌حرا په‌ى دىدار يار
 جه‌فات بى سه‌فان خاكت بو وه‌سه‌ر
 به‌ خه‌يلى وه‌خته‌ن عىل كه‌رده‌ن گوزه‌ر
 نه‌زانام ئازىز كوچش كه‌رده‌بى
 ئاي به‌دبه‌خت وىم كوچش وىرده‌بى
 ئازىز تو لوى كوچ خه‌يرت بو
 من مام په‌ى سزاي جه‌فای ده‌رد تو
 به‌وینه‌ى مه‌جنوون له‌يل گوم كه‌رده‌بو
 هه‌ر له‌يل له‌يلمه‌ن چ پاى كه‌زو كو
 په‌ى گه‌ردن ساغ مينا ناساى تو
 په‌ى كوكانى زولفان ده‌ور گوناي تو
 واوه‌بىلا كوچ كه‌رد نه‌و نه‌مام نو
 قومى نه‌شاخان ته‌يران نه‌داخان
 ماته‌مه‌ن په‌رى شاي به‌رز ده‌ماخان
 بولبولان چه‌ شاخ گولاو نوششان بو
 تازيه‌ شانه‌ن په‌رى بالاى تو»^(١٧)

بىدارو شيعرى كومه‌لايه‌تى :

له‌ شيعره‌ كومه‌لايه‌كانى ته‌نها دوو دىرم ده‌ست كه‌وت تىيانا
 روو به‌ رووى مه‌لاو و اعيزه‌كان بووته‌وه‌و ره‌خه‌ى توندوتىزى
 ئاراسته‌ى برىكيان كردووه (بىدار) هه‌ر چه‌ند خووشى مه‌لايه‌تى
 كردووه ، كه‌چى داش به‌زىوته‌سه‌ر مه‌لاو و اعيزه‌كان كه‌ هه‌ر
 رابردوو ئه‌گىزنه‌وه‌و ئاورىك له‌ سه‌رده‌م و داهاتوو ناده‌نه‌وه‌و
 ئه‌لى :

«قسه‌ى (واعىظ) له‌ گوى ناكه‌م له‌ رىنى ژىنا وونى كردم
 به‌حيله‌ چاوى به‌ستم گوشه‌ گىرى قوزبى كردم
 له‌ خوى وه‌ ژىنى پىشان دام چه‌ژىنى ژىنى چه‌بوونى
 له‌ ده‌رسى (مه‌عريفه‌ت) هه‌ر فىرى خه‌ونوو خواردى
 كردم»^(١٨)

وه‌كو وتمان (بىدار) له‌ماوه‌ى ژىيانى دا په‌يوه‌ندى به‌ گه‌لى
 زانايانى دىنى و ته‌ده‌ب دوستانه‌وه‌ بووه‌وه‌ له‌ دلىان دا ژياوه ، بويه
 دواى كوچ كردنىشى له‌ يادىيان نه‌چووه ، به‌كىك له‌وانه (مه‌لا
 ئه‌حمه‌دى ده‌كه‌) ^(١٩) به‌كه‌ پارچه‌ هه‌لبه‌ستىكى نايابى داناوه‌ به
 بوته‌ى كوچى دواى (بىدار) وه‌وه ، له‌به‌ر گىنگى هه‌لبه‌سته‌كه‌
 چه‌زم كرد ده‌قى هونراوه‌كه‌و وىنه‌ى ده‌سنوسه‌كه‌ به‌خه‌مه‌ پىش
 چاوى خوینه‌رانى ئازىز ئه‌مه‌ش هه‌لبه‌سته‌كه‌يه :

« تاريخى وفاتى مرحومى شيخ بابا علي غفر له‌ »^(٢٠)
 ده‌ردى سمومى مه‌رگه‌ له‌ باغى شه‌رافه‌ت برى نه‌مام
 وه‌ختى ته‌مموزه كوچى عه‌زىزه‌ برا عه‌قل و فام
 داغى خه‌زانى گولى گولشه‌نى فه‌رح نرابه‌ ده‌ماغ
 بولبول خه‌مىنه‌ ماته‌مىنه‌ له‌ شىنه‌ هه‌موو سوپح و شام
 باباعلى بنىره‌ى ئىمامى عه‌لى به‌ فه‌زل و ته‌ده‌ب
 به‌كه‌سب و راستى ته‌وه‌ككل گه‌بىشته‌ حوسنى خىتام
 ئه‌سلى شه‌جه‌ره‌ى سلسله‌ى سابه‌ دياره‌ له‌ بياره
 كىبى (نورالانوار) به‌يانىان ئه‌كا به‌ جددى ته‌مام
 له‌ (پىرونس) و ته‌هده‌ل شازلى هه‌تا ئىمامى حه‌سن
 نه‌سه‌ب (حسنى) هه‌مو و عوله‌ماو ئه‌ولياو زوواتى كىرام
 ده‌ردى وه‌فاتى زه‌حيره‌ له‌ به‌غدا وه‌بى كه‌س و غه‌رىب
 (لىله‌القدر) و جومعه‌ بىست و جه‌وت ئه‌شرفى ئه‌بىام
 هه‌ر په‌ك له‌ مانه‌ روتبه‌ى عالى به‌ ده‌ره‌جاتى شه‌هاده‌ته
 (الحقنا) ^(٢١) ئايه‌تى ده‌ره‌جاتى زورىنه‌ته‌ وه‌كو جدودى عىزام

نیدای (ارجعی^(۲۲)) هاته سهر روحی رویشته جینان
 وجوودی له بنگوره لای باب و مملی گردی مهقام
 مایهوه بلنن (بیداری نیشتمان پهروهو شاعیر نمودلهی که
 پری بووله خوشه وستی خاک و ناوی کوردستان، له (۲۲)ی
 تهمورزی سالی (۱۹۴۹)^(۲۳) له شاری بهغدا له لیدان وهستا
 ، له نه خوشخانهی (دارالسلام) به نه خوش زهحیری کوچی
 دوابی نهکات و تهرمه ساردو سره کهی نههینهوه بودیکه خویان
 وله سهره سیه تی خوی له گورستانی (نیمام سهرپه تی) ^(۲۴) به
 خاکی نه سپین و له وونی سهری یه که جاره کی نه نیتهوه .
 له کوتابی دا هیوادارم توانبیم تاراده یه که (بیداری شاعیر،
 شوره سواری مهیدانی شیعری نیشتمانی به نیسوی به ریز
 بناسیم له گهل سلاوم دا بوگیانی پاکی شاعیر.

* په راویزو سهرچاوه کانی نم باسه *

۱- بروانه گوڤاری به بیان، ژماره (۲۰) سالی ۱۹۷۴، ل ۵

۲- بروانه پاشکوی روژنامهی العراق، ژماره (۶) سالی
 ۱۹۷۷، ل ۷

۳- گوندیکه سهر به ناحیهی قوره توقه زای خانه قی له و
 ناوچانه دا به (دی) نه لنین (ناوایی)

۴- هه مان ژماره ی پشوی گوڤاری به بیان، ل ۵ .

۵- برای شیخ بابا علی (بیدار) هه ته مهنی له (۷۰) سال تی په ریوه
 وه کومن پی بزانم نه میش دهستی شیعروتنی هه یه، گهل له
 شیعره کانی (حافظ) و (سه عدی) له به رهو، به کوردیش
 مانا که می شی نه کاته وه . . له قسه کردن دا زور له سه رخوبه تام و
 له زرت نه دوی، که نه چینه لای بوگفتوگو جه زناکه ی به جی
 یلی، هیوادارم گفتوگو به کی تایه تی له گهل بکه هه برابری ژبانی و
 شیعره کانی .

۶- مه به ست له (ناوایی گه وره) به

۷- بروانه علائه دین سجدی، میژ ووی نه ده بی کوردی،
 چاپی به کم، به غدا، س ۱۹۵۲، ل ۵۵ .

۸- بروانه پیشه کی دیوانی جه فایی کوکردنه وه ولی دولینه ری
 ، محمه د علی قهره داخی، چاپخانه ی شه فیق ، چاپی
 به کم، به غدا، ۱۹۸۰

۹- له شیخ (محمه د امین) ی برای شاعیر وه رگراوه

۱۰- سهرچاوه ی پیشو

۱۱- پاشکوی روژنامه ی العراق، ژماره (۶) س ۱۹۷۷ ل ۷

۱۲- بروانه ژماره (۶) هه مان پاشکوی العراق، ل ۷

۱۳- بروانه ژماره (۶) هه مان پاشکوی العراق، ل ۷ .

۱۴- گوڤاری گه لاویژ، ژماره (۲) شویات ۱۹۴۴، سالی
 پینجه م، ل ۳۴-۳۵

۱۵- هه ریمیکه پیک هاتوه له چهن دیهاتیک جی نشینی
 هوزه کانی تاله بانی و جمورو باجه لانه، نه که وینه ژووری
 شاری خانه قینه وه .

۱۶- گوندیکه به شه ش کیلو مه تریک نه که وینه ژووری شاری
 که لاره وه

۱۷- نم پارچه هونراوه یه م له شیخ (محمد امین) ی برای
 شاعیره وه دهس کهوت، وتی هونراوه که له مه زور تروه هر
 نه وه ندهیم له بهر ماوه .

۱۸- نم دوو دیرم له شیخ (محمد امین) وه رگرت

۱۹- خوالیخوش بووی ناویراوانایه کی دینی تی گه یشتوو
 ناسراوی ناوچه ی خانه قینه، مه لا نه حمه د په یوه ندی به کی
 پته وی هه بووه له گهل (بیدار) دا، له مهیدانی شیعریش دا
 دهستی هه بووه جی داخه تا نیستا شتیکی نه وتوی له باره وه
 نه نووسراوه به خوینه ران بناسری

۲۰- نم پارچه شیعره م له نه ندازیار (سعد الدین محمد
 امین) هوه دهست کهوت که برازای (بیدار) ه، شیعره که م به
 رینووسی نیستای کوردی نووسیوه و چهن وشه یه کیش له دیریکا
 بو نه خویندرا یه وه خالم بوداناوه .

۲۱- نووسه ری شیعره که نه مه ی به په راویز بوداناوه (الحقنا به م
 فریاتهم)

۲۲- نووسه ری شیعره که نه مه ی به په راویز بوداناوه (یا آیتها
 النفس المطمئنة ارجعی الی ربك راضیه مرضیه)

۲۳- بروانه ژماره (۲۰) ی گوڤاری به بیان س ۱۹۷۷، ل ۶

۲۴- گورستانی که نیزک به دیکه ی خویان و نه که وینه روژ ناوایه وه